

TASDİK VE İNKAR BAKIMINDAN İNSANLAR¹

Yüce Allah, insanı şekil, karakter, sorumluluk, üstünlük ve kabiliyet bakımından diğer varlıklardan farklı biçimde yaratmış ve yer yüzünün halifesi yapmıştır.² Göklerin, dağların ve yerin, üzerlerine almaktan kaçındıkları emanet (dini görevler) onun sorumluluğuna verilmiştir.³ Yüklendiği bu emaneti yerine getirmesi için irade ve akıl gibi değerlerle mücehhez kılınmış, peygamber ve kitaplarla ona yol göstermiştir. Yüce Allah insanın üstünlüğünü Kur'ân'da şöyle bildirmektedir:

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

“Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık. Ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık.” (İsra; 17/70)

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ “Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.” (Tin; 95/4)

İnsanın bu üstünlüğü yanında bir de topraktan yaratılan beşerî yönü vardır. Bu iki yönlülük, onun itikadî ve ahlaki bakımdan çift kutuplu bir varlık olmasına neden olmuştur. Böylece Allah insana, fücürünü ve takvasını ilham etmiş yani ona iyilik ve kötülüğün kaynakları olan kabiliyetleri birlikte vermiştir. Dolayısıyla nefsini iman, ibadet ve ahlak ile yücelten kurtuluşa ermiş, onu inkâr ve isyan ile alçaltan ziyana uğramış olur.⁴ Pek çok maddi ve manevi nimetlere layık görülen insanın; vefa, sorumluluk ve şükür bakımından diğer canlılardan farklı olması nedeniyle karar, irade ve tercihini hayırdan ve iyilikten yana kullanması akl-ı selime daha uygun olur.

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

“Şüphesiz biz ona (doğru) yolu gösterdik. Artık ister şükreder (mümin olur) ister nankörlük eder (kâfir olur)” (İnsan; 76/3).

Görüldüğü gibi insana sağlam duyu organlarının verilmesi, düşünce yeteneğine sahip kılınması, Peygamber gönderilmesi, iyi ve kötünün açıklanması hayra yönelmesi açısından önemlidir. Böylece insan bu kabiliyetlerle, hidayet ve dalaletten birini seçme hürriyetine sahip kılınmıştır. Bu anlamda insan, iyi işler yapmak açısından ömrünün her anında bir sınavla karşı karşıyadır.⁵ Buna rağmen onların bir kısmı iman etmiş, bir kısmı inkara yönelmiş veya Allah'a ortak koşmuş, bir kısmı da iman ile küfür arasında bocalayıp durmuştur. Kur'ân'da insanlar, inanç bakımından mümin, kâfir, münafık ve müşrik olarak dört ayrı grup olarak değerlendirilmiştir. Bazı sûre ve âyetlerde; “*Ey iman edenler!*” veya “*Ey kâfirler!*” şeklinde hitap edilerek onların inançlarına işaret edilmiştir. İnkâr, şirk, küfür veya nifakı seçen insanın kendisidir. Çünkü insanlar din konusunda zorlanmamış, iman edip etmemeleri kendi iradelerine bırakılmıştır. **Yüce Allah,**

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ

¹ Bu bölüm Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Fikret KARAMAN tarafından hazırlanmıştır.

² Bakara, 2/30.

³ Ahzab, 33/72.

⁴ Şems, 91/7-8.

⁵ Mülk, 67/1-2.

"(Ey Peygamberim!) De ki:Hak Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin..." (Kehf, 18/29) buyurmuştur. Bu özgürlük sonucu insanların kimi mümin kimi de kâfir olmuştur:

هو الذي خلقكم فمنكم كافر و منكم مؤمن

"O, sizi yaratandır. Böyle iken kiminiz kâfir kiminiz mümindir..." (Teğâbün, 64/2).

Şimdi mümin, kâfir, münafık ve müşrik kelimelerini ve bu kimselerin özelliklerini açıklamaya çalışalım.

İman ve Mümin

"İman"; sözlükte birini, söylediği sözde tasdik etmek, kabul etmek, içten benimsemek, birine güven vermek ve şüpheye düşmeden kalpten tasdik etmek anlamlarına gelir.⁶ Din istilahında ise **iman**; Hz. Peygamber (a.s.)'ın Allah'tan getirdiği dînî hükümleri, kesin olarak kalp ile tasdik etmek, onun haber verdiği şeyleri tereddütsüz kabul etmek, bunların gerçek ve doğru olduğuna inanmak demektir.⁷ Bu kimseye **mü'min** denir. Mümin Allah'tan indirilene iman eder. Yüce Allah nelere iman edilmesi gerektiğini şu âyette özet olarak bildirmektedir:

أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

"Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: Onun Peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz. Şöyle de dediler: "İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır" (Bakara; 2 / 285)

Görüldüğü gibi mümin, ayırım yapmadan Allah'tan gelen her şeye iman eder.. Önceki peygamberlerin getirdiklerini de kabul ve tasdik eder. Çünkü "tevhit inancı" gelip geçmiş bütün peygamberlerin tebliğinde ortak paydadır.

İman Disiplin, Güven ve Moral kaynağıdır

Mümin, inanç değerlerinden aldığı manevi güç ile hem kendini daha güvenli hisseder, hem de çevresine moral ve cesaret verir. Zira iman; sadece kuru bir sözden ibaret değildir. Tersine o ruhu derinden etkileyen bir disiplin ve yaşama biçimidir. Nitekim Yüce Allah, iman edenlerin korku ve sıkıntıdan emin olacaklarını müjdelemiştir:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ
الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Allah, içinizden, iman edip de sâlih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur... " (Nur; 24 / 55. bk Al-i İmran; 3/13, 139.)

Müminlerin Özellikleri

Kur'ân ve hadislerde müminin inanç, ibadet ve davranış biçimleri açıklanmaktadır. Bu durumda o öncelik sırasına göre; Allah'a, kendi şahsına, ailesine ve çevresine karşı sorumludur. Nitekim şu âyet müminin görevlerini ve niteliklerini özet olarak bildirmektedir:

⁶ İbn Manzur, I, 111.

⁷ Buhari, İman, 2. I., 8.

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ
وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ
فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

“Müminler gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler. Onlar ki, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler. Onlar ki, zekatı öderler. Onlar ki, ırzlarını korurlar. Ancak eşleri ve ellerinin altında bulunan cariyeleri bunun dışındadır. Onlar kınanmazlar. Kim bunun ötesine geçmek isterse, işte onlar haddi aşanlardır. Yine onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler” (Mü’minun; 23 / 1-8).

Şimdi konunun daha iyi anlaşılması için bu ayette belirtilen özellikleri maddeler halinde açmaya çalışalım:

1. Mümin namazlarını huşu içinde kılar. Namaz İslam’ın beş temel esasından biridir. Akıl baliğ olan her müminin günde beş vakit namaz kılması Allah’ın kesin emridir. Namaz kılan Allah ve Peygambere itaat etmiş ve büyük sevap kazanmış olur, kılmayan Allah’a isyan etmiş ve büyük günah işlemiş olur.

2- Mümin boş ve faydasız işlerden uzak durur, yalan söylemez, gıybet ve dedikodu yapmaz, kırıncı ve haksız tartışmalara girmez. Peygamberimiz (a.s.)

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ

" Mümin ne kınayıcı ne lanet edici ne kaba ve çirkin davranışta bulunan ne de kötü söz söyleyendir"⁸ buyurmuştur.

3- Mümin malının zekatını verir. Zekat İslam’ın beş temel esasından biridir. Dinen zengin sayılan müminler her yıl mallarının zekatlarını vermek zorundadırlar. Zekat sosyal bir yardımlaşmadır. Fert ve toplumun birçok problemi bu tür yardımlaşmalarla çözüme kavuşturulabilir. Zekatlarını veren ve mallarını Allah yolunda infak eden müminlere Allah katında büyük mükafat vardır.⁹

4- Mümin, Irz ve namusunu korur, evlilik dışı ilişkilerden sakınır, asla harama meyletmez, kimsenin ırzına ve namusuna zarar vermez.

5- Mümin, emanetlere ve verdiği sözlere riayet eder. Hayatımız, sağlığımız, eşimiz, çocuklarımız, işimiz, namazımız, imanımız, orucumuz ve diğer dini görevlerimiz bize birer emanettir. Bu emanetleri korumak müminlerin temel görevidir. Mümin, Allah'a ve insanlara verdiği sözleri tutar, yaptığı sözleşmelere aykırı hareket etmez, ahde vefa gösterir. (Müminlerin özellikleri ile ilgili olarak bk. Enfal, 8/2-3; Tevbe, 9/71, 112, Hucûrat, 49/10, 11, 12, 15, Meâric, 70/19-35).

Müminin, Allah'a, Peygambere, dinine, kendisine, ailesine, milletine ve bütün insanlara karşı görevleri vardır. Mümin İslâmî bilinç ve sorumluluk duygusu içinde olmak, Kur’ân ahlakına uygun davranmak, kısaca Kur’ân ve Sünnette yer alan emir ve yasaklara, helal ve haramlara, öğüt ve tavsiyelere uymakla yükümlüdür. Özellikle müminler, birbirleriyle ilişkilerinde dost ve kardeş olmak durumundadırlar. Çünkü Yüce Allah,

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

⁸ Tirmizi, Birr, 48. IV, 350

⁹ Bakara; 2/274.

“Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin” (Hucurat; 49/ 10) buyurarak müminlerin birbirlerinin kardeşi olduğunu bildirmiştir. Onun için müminler birbirlerine iyi davranmak ve birbirlerinin haklarına uymak zorundadırlar. Peygamberimiz (a.s.) bu konuda şöyle buyurmuştur:

تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاحِمِهِمْ وَتَوَادِّهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى عَضْوًا تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ بِالسَّهْرِ وَالْحَمَى

“Bütün müminleri birbirlerine merhamet, sevgi, lütuf ve yardımlaşma hususlarında sanki bir vücut misali görürsün! O, vücudun bir organı hastalanınca diğer kısımları birbirlerini hasta organın elemine- uykusuzlukla harekette- ortak olmaya çağırırlar.”¹⁰

KÜFÜR VE K A F İ R

"Küfür" kelimesi sözlükte, örtmek, perdelemek, gizlemek, uzak durmak ve nimete nankörlük etmek demek olup¹¹ imanın zıddıdır. Bu nedenle kalbinde bulunan inancını örten kişiye kâfir denmiştir. Din istilahında ise **küfür**; Hz. Peygamberi ve onun Allah'tan getirdiği kesinlikle sabit olan şeyleri yalanlamak, tevatür yoluyla bize ulaşmış bulunan dini hükümlerden birini ya da birkaçını inkar etmektir. **Küfür** kelimesi inkarın her çeşidini ifade eder. İman esaslarını inkâr eden kimseye **kâfir** denir. Bir insanın kâfir olması için iman esaslarının tamamını inkâr etmesi şart değildir, Kur'ân âyetlerinden birini, bir helalı veya bir haramı, bir emir veya bir yasağı veya dînî bir hükmü inkâr etse veya beğenmeyip küçümsese kâfir olur.¹²

Mümin, dîni görevleri yapmazsa sözgelimi beş vakit namazı kılmasa, içki içse, kumar oynasa yani büyük günah işlese yine mümindir ancak isyankârdır, günahkârdır. Allah'a tövbe etmesi gerekir. Şartlarına uygun tövbe ederse Allah'ın af ve mağfiretine mazhar olur.¹³

Bir insan kâfir olarak ölürse ebedi olarak cehennemde kalır. Bu husus Kur'ân'da bir çok âyette açıkça ifade edilmiştir. Mesela Al-i İmrân Suresinin 91. âyetinde buyurulmaktadır:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

“Şüphesiz inkar edip kâfir olarak ölenler var ya, dünya dolusu altını fidye verseler bile bu, hiçbirisinden asla kabul edilmeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır. Onların hiçbir yardımcıları da yoktur.”

Günahlarına tövbe etmeden ölen kimsenin hali Allah'a kalmıştır. Allah bu kimseyi dilerse affeder, dilerse günahı nispetinde cezalandırır, sonra imanının mükâfatı olarak cennetine koyar.

NİFAK VE MÜNAFİK

¹⁰ Buhari, Edeb, 27. VII, 77.

¹¹ İbn Manzur, "k-f-r" maddesi

¹² Kehf, 18/102-106.

¹³ bk. Nisa, 4/17-18.

"Nifak"; gizli yola girmek, iki yüzlülük etmek, dininde olduğundan başka türlü görünmek, içindekinin zıddını dışarıya yansıtmak demektir. Böyle davranışta bulunan kimseye **münafık** denir. **Münafık**, kalbi ile iman etmediği halde bir takım çıkarları sebebiyle mümin olduğunu söyleyen kimsedir. Her münafık kâfirdir. Yüce Allah,

من الناس من يقول امنا بالله و باليوم الاخر و ما هم بمؤمنين

"İnsanlardan 'Allah'a ve âhiret gününe iman ettik' diyenler vardır, ama onlar mümin değildir" (Bakara, 2/8) ve

ذلك بانهم امنوا ثم كفروا فطبع على قلوبهم فهم لا يفقهون

"Bu (münafıkların yalancı olmaları), onların önce iman edip sonra inkâr etmeleri, bu yüzden de kalplerine mühür vurulması sebebiyledir, artık onlar, anlamazlar" (Münafıkun, 63/3) anlamındaki âyetler ile münafıkların kâfir olduklarını bildirmiştir.

Nifak olayı Medine döneminde ortaya çıkmıştır. Bazı çıkarıcı insanlar menfaatleri gereği kimi zaman müslümanlarla kimi zaman da kâfirlerle birlikte hareket etmişlerdir. Böylece iman ve küfür gibi iki zıt inanç arasında gidip gelen insanlar ortaya çıkmıştır.

MÜNAFIKLARIN ÖZELLİKLERİ

Münafıklık, kalpte olup biten bir şey olduğu için zahiren bilinemez. Ancak amel ve davranışlarla nifak dışı yansıyabilir. Ayet ve hadislerde münafıkların bir çok özelliği bildirilmiştir. Bunlardan bir kısmını şöyle sıralayabiliriz:

1. Münafıklar davranışlarında iki yüzcülülük, riya ve fesat ön plandadır, namaz kıldıkları zaman gösteriş yaparlar, Allah'ı çok anmazlar. Şu âyetler de bu hususu açıkça ifade etmektedir:

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُتْمًا أُولَئِكَ هُمُ الَّذِينَ يَرَاغُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

"Münafıklar Allah'ı aldatmaya çalışırlar, Allah' da onların bu çabalarını başlarına geçirir. Onlar namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar" (Nisa; 4/142-143)

Münafık; kendini mümin göstermek suretiyle sözde imanlı olduğunu iddia eden fakat Allah'a, Peygamberine ve müminlere karşı düşmanlığını gizleyen kimsedir. Bu husus Kur'ân'da şöyle açıklanmaktadır:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنُ قُلُوبُهُمْ

"Ey Peygamber! Kalpten inanmadıkları halde ağızlarıyla 'inandık' diyen (münafıklar) ile Yahudilerden küfürde yarışanlar seni üzmesin..." (Maide, 5/41)

Münafıkların gönüllerinde küfür, dillerinde ise güven vermeyen bir tasdik ve görüntü vardır. Buna rağmen kendilerinin müslümanlardan olduklarını kabul ettirmek için sürekli bir telaş içindedirler. Kur'ân, onların bu psikolojik hallerini şöyle açıklamaktadır:

وَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُمْ بِمِنكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ

“Kesinlikle sizden olduklarına dair Allah’a yemin ederler. Oysa onlar sizden değillerdir. Fakat onlar korkudan ödleri patlayan bir topluluktur” (Tevbe; 9/56)

2. Münafıklar konuştuıkları zaman yalan konuşurlar, verdikleri sözde durmazlar, emanete hainlik ederler. Bu karakterleri Kur’ân’ da şöyle açıklanmıştır:

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

“(Ey Muhammed!) Münafıklar sana geldiklerinde , “Senin, elbette Allah’ın peygamberi olduğuna şahitlik ederiz” derler. Allah senin, elbette kendisinin peygamberi olduğunu biliyor. (Fakat) Allah o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduklarına elbette şahitlik eder” (Münafıkun,63/1).

Sevgili peygamberimiz (a.s.) ise bu konuda şöyle buyurmuşlardır:

« آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ » “Münafığın alameti üçtür; konuştuğu zaman yalan konuşur, va’d ettiği vakit sözünde durmaz; kendisine bir şey emanet edildiği zaman hainlik eder.”¹⁴

Şunu da hemen belirtmemiz gerekir her yalan söyleyen, sözünde durmayan ve emanete hainlik eden her insan münafık değildir. Bir insanın münafık olması için kalbi ile iman esaslarını kabul etmemesi gerekir. Kalbiyle iman ettiği halde amelde kusuru olanlara münafık değil, fâsık, âsi ve günahkâr denir. Çünkü nifak küfürden daha kötüdür.

Münafıkların yalan, hile ve ikiyüzlülüğe başvurmalarının dört nedeni vardır:

- a) Peygamber ve müminler tarafından iltifata mazhar olmak, b) İslamiyet yücelirse onun nimetlerinden yararlanmak,
- c) Müminlerin sırlarını öğrenerek, düşmana istihbarat servisini yapmak,
- d) Müslümanlarca kâfirlere uygulanan dünyevi cezalardan, savaşlardan, diğer kısıtlayıcı hükümlerden korunmak ayrıca Müslümanların ganimet başta olmak üzere sosyal amaçlı maddi ve manevi haklarından yararlanmaktır.

3. Münafıklar gösteriş yaparlar, sürekli bir suçluluk psikolojisi içindedirler. Kendisini çevresindeki insanlara benimsetmek ve beğendirmek için itikat ve ibadet başta olmak üzere bütün davranışlarında gösterişi ön planda tutarlar. Yüce Allah, onların bu ayıplarını şöyle bildirmektedir:

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ * الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ * وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ *

“Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar (namazlarıyla) gösteriş yaparlar. Ufacık bir yardıma bile engel olurlar.” (Ma’un, 107/ 4-7).

4. Münafıklar çıkarlarına düşkün olup mal, mülk ve makam hırsı yönünden bir arayış içindedirler. Mal ve menfaat için bazen mümin, bazen da kâfirlerden yana tavır takınırlar:

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

¹⁴ Buharî, İman, 24. I, 14.

“Onlar sizi gözetleyip duran kimselerdir. Eğer Allah tarafından size bir fetih (zafer) nasip olursa “Biz sizinle beraber değil miydik?” derler. Şayet kâfirlerin (zaferden) bir payı olursa, size üstünlük sağlayıp sizi müminlerden korumadık mı? derler...” (Nisa; 4/141)

5. Münafıklar yer yüzünde bozgunculuk yaparlar.

و اذا قيل لهم لا تفسدوا في الارض قالوا انما نحن مصلحون الا انهم هم المفسدون و لكن لا يشعرون

" (Münafıklara) ' yer yüzünde fesat çıkarmayın' denildiği zamana, 'biz ancak ıslah edicileriz” derler. İyi bilin ki onlar bozguncuların ta kendileridir. Fakat farkında değillerdir" (Bakara; 2/11-12):

6. Allah'ı ve müminleri aldatmaya çalışırlar. Bu husus Kur'ân'da şöyle bildirilmektedir:

يخادعون الله و الذين امنوا وما يخدعون الا انفسهم و ما يشعرون (Münafıklar) Allah'ı ve müminleri aldatmaya çalışırlar. Halbuki sadece kendilerini aldatırlar da farkında değillerdir" (Bakara, 2/9).

7. Kalplerinde hastalık vardır.

في قلوبهم مرض فزادهم الله مرضا و لهم عذاب اليم بما كانوا يكذبون "Kalplerinde bir hastalık vardır. Allah'ta onların hastalıklarını artırmıştır. Söyledikleri yalana karşılık onlara elem dolu bir azap vardır" (Bakara, 2/10) anlamındaki âyet bu gerçeği beyan etmektedir. Ayette sözü edilen hastalık manevi hastalıktır, şüphecilik, iki yüzlülük ve inkar hastalığıdır.

8. İki yüzlüdürler, müminlerle alay ederler.

و اذا لقوا الذين امنوا قالوا امنا و اذا خلوا الى شياطينهم قالوا انا معكم انما نحن مستهزون

"İman edenlerle karşılaştıkları zaman, 'iman ettik' derler. Fakat şeytanlarıyla (münafık dostlarıyla) yalnız kaldıkları zaman, 'şüphesiz, biz sizinle beraberiz. Biz ancak onlarla (müminlerle) alay ediyoruz' derler" (Bakara, 2/14) anlamındaki âyet bunu ifade etmektedir.

9. Yeminlerini kendilerine kalkan edinirler, insanları Allah yolundan alıkoyarlar.

Çok yemin ederler, böylece muhataplarını kendilerini inandırmak isterler. İnsanların iman etmelerini ve dini görevlerini yapmalarını istemezler, çeşitli hile ve desiselerle onları Allah yolundan alıkoymaya çalışırlar. Bu hususu Yüce Allah şöyle bildirmektedir:

اتخذوا ايمانهم جنة فصدوا عن سبيل الله انهم ساء ما كانوا يعملون (Münafıklar) yeminlerini kalkan yaptılar da insanları Allah yolundan çevirdiler. Gerçekten onların yaptıkları şey ne kötüdür" (Münâfikûn, 63/2).

10. Gösterişli kimselerdir, süslü püslü konuşurlar. Bu şekilde davranışları, muhataplarını kandırmaya ve çıkar elde etmeğe yöneliktir. Bu hususu yüce Allah şöyle bildirmektedir:

و اذا رايتهم تعجبك اجسامهم و ان يقولوا تسمع لقولهم كأنهم خشب مسندة يحسبون كل صيحة عليهم هم العدو فاحذرهم قاتلهم الله انى يؤفكون

"Onları (münafıkları) gördüğün zaman bedenleri (görünüşleri) hoşuna gider. Konuştukları zaman sözlerini dinlersin Onlar sanki elbise giydirilmiş kereste gibidirler. Her gürültüyü aleyhlerine sanırlar. Onlar (müminlere) düşmandır, onlardan sakının. Allah onları kahretsin. Nasıl da (haktan) çevriliyorlar" (Münafikun, 63/4).

11. Münafıklar kötülüğü emreder, iyiliği men ederler, cimridirler, Allah'ı unuturlar, hak yoldan çıkmış insanlardır. Toplumda kötü söz, fiil ve davranışların yayılmasını isterler, bu onların genel karakteridir. Yüce Allah bu hususu şöyle bildirmektedir.

المنافقون والمنافقات بعضهم من بعض يأمرون بالمنكر و ينهون عن المعروف و يقبضون ايديهم نسوا الله فنسيهم
ان المنافقين هم الفاسقون

"Münafık erkek ve münafık kadınlar birbirlerindedir. Kötülüğü emredip iyiliği yasaklarlar, ellerini de sıkı tutarlar. Onlar Allah'ı unutmuşlardır. Şüphesiz münafıklar fâsıkların ta kendileridir" (Tevbe, 9/67).

12. Müminleri bırakıp kâfirleri dost edinirler, onlarla anlaşıp kaynaşırlar, itibar ve değeri onların yanında ararlar (Nisa, 4/137).

Bu anlattıklarımız, Kur'ân'da zikredilen münafıkların niteliklerinin bir kısmıdır.

ŞİRK VE MÜŞRİK

"**Şirk**"; insanın imanında veya ibadetinde Allah'a başkalarını ortak koşması, Allah'ın zat, isim ve sıfatlarında eşi ve ortağı olduğunu, Allah'tan başka ilahlar bulunduğunu kabul etmesi demektir. Allah'a şirk koşan kimseye "**müşrik**" denir. Şirk, küfrün çeşitlerinden biridir. Her müşrik kâfirdir, ancak her kâfir müşrik değildir. Çünkü küfür, iman esaslarından birini inkâr etmekle ortaya çıkarken şirk'te inkâr olmayabilir.

SONUÇ

Allah'ı, Peygamberi, Kur'ân'ı ve Peygamberin haber verdiği kesin olarak sabit olan şeyleri şeksiz şüphesiz kalbiyle kabul eden kimse mümindir. Mümin Allah ve Peygamberin emir ve yasaklarına uyar, aymalıdır. Uymazsa günahkâr olur, ama dinin emir ve yasaklarını, helal ve haramlarını inkâr etmediği veya küçümsemediği, hafife almadığı sürece mümindir. Mümin olarak bu dünyadan ayrılabilirse Allah onu cennetine koyacaktır (Tevbe, 9/72)

Müşrik, iman veya ibadetinde Allah'a ortak koşan, **münafık** kalbiyle iman etmediği halde diliyle iman ettiğini söylene, **kâfir** ise iman esaslarından birini veya tamamını inkâr eden veya dini hükümlerden birini beğenmeyen ve küçümseyen kimseye denir. **Şirk**, **nifak** ve **küfür**, en büyük günahdır. Müşrik, münafık ve kâfir dünyada iman edip tövbe etmezse âhirette ebedî olarak cehennemde kalır. Allah onları affetmez (bk. Nisa;4/116; 169, Tevbe, 9/80. Münâfikûn, 63/5-6).

ان الله جامع المنافقين و الكافرين في جهنم جميعا

"Şüphesiz Allah, münafıkların ve kâfirlerin hepsini cehennemde toplayacaktır" (Nisa, 4/140),

وعد الله المنافقين و الكفار نار جهنم خالدين فيها

"Allah erkek münafıklara, kadın münafıklara ve kâfirlere içinde ebedî kalmak üzere cehennem ateşini vaat etmiştir..." (Tevbe, 9/67),

ان المنافقين في الدرك الاسفل من النار

"Münafıklar cehennem ateşinin en alt tabakasındadırlar" (Nisa, 4/145) ânlamındaki âyetler bu gerçeği ifade etmektedir.